

בסיוע האגף
לתרבות תורנית
גב"ש

ראש הגבעה

גיליון השבת של גבעת שמואל rosh.hagiva@gmail.com

"זיקראו שמו עשו"

הרב דורון איזנטל

זה היה ההבדל בין הבנים. עשו שנולד שלם בגופו הסיק שכך גם מצבו מבחינה רוחנית - הוא יודע הכל ואינו זקוק לבית המדרש. לכן כאשר גדל וסיים את חוק לימודיו פנה לשדה מפני שהוא כבר יודע הכל. לעומתו יעקב הבין שהוא רחוק מהשלמות וזקוק לשנים רבות ללימוד והשלמה. זאת ועוד, גם בהיותו כבר ישיש שלח את יהודה לפניו לגושן על מנת שיקים שם ישיבה – מקום שיוכל להמשיך וללמוד.

משה רבינו, שקיבל תורה מה', נבחר לתפקיד בשל היותו עניו, ולא בשל היותו החכם שבעם. העניו - לעולם לא יאמר "למדתי מספיק, אין עוד מי שיכול ללמד אותי". זה המפתח להיות תלמיד חכם – הרצון להיות תמיד תלמיד.

מסופר בספר "ילקוט לקח טוב" (חיים של תורה, ב) על הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל, שהלך לבקר בימי בחרותו את דודו, הג"ר אברהם יפה, ראש ישיבת נובהרדוק. ביקש ר' חיים מדודו שיראה לו את הבחור של הישיבה. הראה לו דודו בחור מסוים ואמר לו שהוא העמקן הגדול ביותר בישיבה. אח"כ הראה לו בחור אחר שהוא הבקיא בחבורה ואחר שהוא הצדיק. חזר ר' חיים ושאל מיהו המובחר שבכולם? לקחו ראש הישיבה לפינת בית המדרש והצביע על בחור מסויים ואמר הוא המובחר ביותר בישיבה. תמה ר' חיים ושאל וכמה מעלתו מהשאר? ענה לו ר' אברהם הוא "המבקש" של הישיבה - מי שאינו מפסיק ללמוד ועמל בתורה ימים ולילות. בחור זה התגלה לעולם כגאון ר"י קניבסקי – הסטפיעלר, זצ"ל.

זו הדרך לגדול בתורה להיות כיעקב אבינו - לא לראות עצמנו כשלמים, גם כשמגיעים לשלמות הגופנית לדעת שהשלמות הרוחנית היא עסק שאין להרפות ממנו.

ליצחק ורבקה נולדו תאמים, יעקב ועשו. כאשר גדלו הנערים, פנה כל אחד לדרכו - עשו לשדה, שם עסק בציד, ויעקב לאהלה של תורה, בבית מדרשו של שם. מי הזריז ומי הבטלן? את המילים: "איש יודע ציד" מתרגם אונקלוס: "גבר נחשירכן" ומבאר ר"ת בתוספות שמילה זו מורכבת משני מילים: "נח" ו"שירכן" שפירושו - נח ובטל. דהיינו עשו למרות היותו איש ציד עשה זאת בעצלתיים. דוקא יעקב שאותו הכתוב מכנה כאיש יושב היה זה שהתרוצץ מבית מדרש של אביו אל בית מדרשם של שם ועבר. הוא לא הסתפק במה שלמד אצל אביו, אלא רצה להוסיף עוד מתורתו של אדם הראשון וזאת עשה אצל שם.

ממה נבע הבדל זה בין הבנים? עונה על כך הגר"ח פרידלנדר זצ"ל בספרו "מסילת חיים בחינוך" מתוך התאור הראשוני שמתארת התורה את עשו. "וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֶדְמוֹנִי פְּלוֹ פְּאֶדְרֵת שְׁעָר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו" (בראשית כ"ה, כה) ומבאר רש"י: "הכל קראו לו כן לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה" והתרגום מוסיף אף שנולד עם שיניים. שמו של עשו התבקש ממראהו הבוגר והמושלם.

מראה גופו של עשו העיד כנראה על הלך רוחו.

"הסבא" מקלם הג"ר שמחה זיסל עומד על ההבדל שבין אדם לבהמה מיד בהולדם. זמן קצר לאחר צאת העגל לעולם הוא כבר מסוגל לעמוד על רגליו ולהתנהל כמעט באופן עצמאי לחלוטין. רק ולד האדם חסר אונים במשך תקופה ארוכה. חולשתו זו של האדם מבאר "הסבא" היא מעלתו. כך לומד הילד להיות תלוי בגדולים ממנו, והדבר נכנס בנפשו וגם בעיני הרוח יפעל בדרך דומה וירגיש כי זקוק הוא ללמוד מהגדולים. כח הלימוד אצל האדם נטוע בו מרגע לידתו. רק אדם שמרגיש שאינו מושלם, ישאף ללמוד ולהחכים.

מותי... ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואוכלה, בעבור תברכך נפשי בטרם אמות". הפסוק הינו הקדמה וסיבה לכך שיצחק רוצה לברך את עשיו כעת. המדרש שם לב לבעיה - הרי כל אדם לא יודע את יום מותו, ומה ההבדל בין היום לבין לפני עשר שנים? אמנם ראייתו של יצחק התדרדרה לה במהלך השנים, אבל עיוורון הדרגתי איננו סימן מוות, ואכן אנחנו יודעים שיצחק יפטר רק בעוד 57 (!!!) שנים, כלומר כשליש מחייו עוד היה לפניו ביום מתן הברכות. המדרש אומר שיצחק ידע שהוא רחוק מיום מותו הגופני, אלא שהוא קלט שבעצם הוא כבר נפטר ורוחנית מהעולם. מדוע? מפני שהוא יהיה גנוז בביתו כל שארית ימיו (בעיקר במובן המופשט של הביטוי - הבידוד שלו מהמתרחש בעולם) והיצר הרע במצב כזה נעלם. לכאורה דבר נפלא! מי לא היה רוצה שיפסק ממנו היצר הרע? מי לא היה רוצה שהקב"ה יכריז עליו עוד בחייו שהוא צדיק וקורא את שמו עליו? אלא שלפי המדרש יצחק אבינו בכבודו ובעצמו לא רוצה את זה! הוא מכריז על עצמו כמת ונותן את הירושה שלו לדורות הבאים. במקום יום שמחה של תחיה ורוחנית על שהיצר הרע פסק ממנו, הוא מתעסק במוות.

החידוש של המדרש הוא שאין משמעות לקיום המצוות ללא קיומו של יצר הרע! אם היצר הרע בטל, אתה חשוב כמת כפשוטו (ולכן ההלכה במדרש פוטר את הסומא מן המצוות).

נביא סיפור קצר שיקרב את המסר להבנתנו. שני ילדים באים אל אביהם רבים ובוכים על אבן קטנה שהם מצאו, והם מבקשים ממנו שיכריע למי האבן שייכת. האחד אומר שהיא שלו כי אתמול הוא חלם על אבן, והשני יגיד שהיא שלו כי קוראים לו אבי, וזה מזכיר את המילה אבן. האם האבא יצליח לשפוט נכון במקרה? לא! למה? כי הוא לא מבין למה שבכלל מישוהו ירצה את האבן ומה המשמעות של הטעוניהם של הילדים. מכיוון שכך הוא לא יוכל להסתכל על הויכוח מנקודת המבט של המתווכחים, שהיא תנאי הכרחי על מנת לשפוט נכון. אם אתה לא ילד, הרבה פעמים לא תבין את מריבות הילדים. **אם אין לך יצר הרע, לא תבין את דבר ה' ומצוותיו אל בני האדם.** ישנו מדרש אחר ששואל "את מי תעשה לך לרב? רב שדומה למלאך ה'". שמעתי פעם שהרב מדין אמר לרב עמיטל ז"ל: אתה יודע למה עשיתי אותך לי לרב? דווקא בגלל שאתה לא נראה בעיני כמלאך ה'. ושמח בכך הרב עמיטל.

מדרש תנחומא בסימן ז' בפרשת 'תולדות' פותח בשאלה: "למדנו רבנו, סומא מהו שיעבור לפני התיבה להוציא את הציבור" ועונה: "כך שנו רבותינו: סומא פורס על שמע ומתרגם אבל אינו עובר לפני התיבה ואינו קורא בתורה ואינו נושא את כפיו. רבי יהודה אומר כל מי שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע מפני שנראה כמעיד עדות שקר שהוא אומר ברוך יוצר המאורות והוא לא ראה מאורות מימיו". אמנם ההלכה בימינו היא אחרת וכנראה שהסיבה להבדל היא שהגרסה במשנה במגילה ד' ו' שונה מגירסתנו.

דרכו של מדרש תנחומא לעיתים לפתוח את דבריו בשאלה הלכתית. בדרך כלל לשאלה זו יש קשר לפסוק בפרשה כמו במקרה שלנו להיותו של יצחק בערוב ימיו עיוור, ובדרך כלל המדרש גם ממשיך ומרחיב על הפסוק על דרך הפרשנות האגדתית, וכך גם אצלנו. ממשיך המדרש ואומר "אתה מוצא כל מי שנתייסס בעיניו כאילו הוא מת. כיצד? אמר רשב"י: אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהן אלא לאחר מיתתן שנאמר (תהילים ט"ז) "לקדושים אשר בארץ המה" אימתי הן קדושים? כשהן קבורים בארץ - שכל זמן שהן חיים אין הקב"ה מייחד שמו עליהן, וכל כך למה? שאין הקב"ה מאמין בהן שלא יטעה אותן יצר הרע, וכיון שמתים הקב"ה מייחד שמו עליהן. והרי מצינו שייחד הקב"ה שמו על יצחק הצדיק בחייו, שכן הוא אומר ליעקב (בבורחו מעשיו): אלוקי אברהם אביך ואלוקי יצחק!... רבי ברכיה אמר הואיל ונתייסס בעיניו כאילו הוא מת, לפי שהיה גנוז לתוך הבית ויצר הרע פסק הימנו. לכך כתיב ויהי כי זקן יצחק".

פעמים רבות המדרש משתמש לסיום דבריו באפקט של 'שורת מחץ', והוא מכריח אותך לחשוב שוב על דבריו ועל התוכן העמוק שבהם. הפירוש של השורה האחרונה "לכך כתיב ויהי כי זקן יצחק" בלשון מודרנית הוא - ואת כל זה למה אני אמרת לך? אה, אתה יודע למה? בשביל שתבין את הפסוק "ויהי כי זקן יצחק". חתיכת שורת מחץ, לא?! אם השורה הזו לא היתה נכתבת במדרש, האם מישוהו היה חושב שכל כוונת המדרש בדבריו היא להסביר את הפסוק הזה? ובכלל, איזה הבנה חדשה יש לנו עכשיו בפסוק שלא היתה קיימת אצלנו לפני זה? אם השורה האחרונה הצליחה לבלבל אתכם, מצויין! זה בדיוק היה תפקידה.

ננסה "לצאת מהקופסא". נקרא את הפסוק עצמו ואת הקשרו. "ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות, ויקרא את עשיו... ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום

האם יש לתורה מגמות סותרות?

מהי תורת ישראל? האם היא תורת חיים, שמהותה שיהיה לדבק בה יותר הנאה, יותר אגו, יותר הצלחה, יותר אהבה, ואפילו יותר גילוי אור הנשמה והאושר? או האם התורה, היא מהות רוחנית, עבודת אלוקים, שהעיקר הוא האמת והביטול, ולהגיע למעלה של העקידה שאת כל האגו מטהר ומקדש? חז"ל כבר הורונו, שהפסיעה הראשונה לקודש נמצאת 'מתוך שלא לשמה', והפסיעה השנייה היא 'לשמה'. ואפילו לפי דברי הגר"א, לא ניתן להגיע 'לשמה' אלא 'מתוך שלא לשמה'. רוצה לומר, שאין דרך משובחת לאדם בעולם הזה יותר מדרך החיים של התורה. זאת הכוונה שלא לשמה.

מחקר יסודי על אורך החיים בחברה הישראלית

במאמר זה נבקש לעגן את הדברים בעובדות, שמזהות את המילים הראשונות לאברהם לך לך - להנאתך. מחקר השוואתי, שנערך במשך 16 שנה משנת 79 עד 85 אשר השווה בין 11 קיבוצים דתיים לבין 11 קיבוצים חילוניים. נבדקו אנשים מבני 36. מניין הדתיים היה 1767 ומניין החילונים היה 2129, דהיינו 16 אחוז יותר חילונים. נפטרו במהלך 16 שנה 268, מהם 199 חילוניים, ו-69 דתיים. כלומר, כמעט פי 3 היו לחילוניים יותר מחלות, שגרמו למיתות בציבור. יש להדגיש כי לא היו הבדלים בין שני האוכלוסיות במיקום, במוצא, ברמת ההכנסה, בתמיכה, בסגנון החיים, ברמת לחץ הדם, בארץ המוצא והגיל. ההבדל היה רק דתי. נמצא שקיים יתרון מהותי באיכות החיים – באריכות החיים, לציבור זה על האחר. המחקר ניסה לבדוק מה יכול לגרום לסטייה הזאת. נבדקו תצרוכת השומנים, והיא הייתה בקרב הדתיים נמוכה. גם העישון, גם שתיית משקאות אלכוהוליסטים, גם תה, קפה וטבק, אבל לא באופן משמעותי ביותר, אבל בחולי סכרת היו יותר חולים אצל הדתיים.

עובדות משמעותיות והשפעתן על החיים

כנראה, שיש עוד דברים, שהם מסייעים לאיכות חיים, ולכן נבדקו חיי המשפחה. נמצא שאצל הציבור הדתי היו פי 11 פחות גירושים. כלומר, אם נניח שהיו 25 גירושים בשנה לדתיים לחילונים היו 275. ונראה שחיי האדם הדתי, שיש לו שבת, שהיא גורמת למנוחה נפשית גמורה יוצרת ריטמוס של חיים המקנה יתרון מובהק. גם התפילה כנראה עוזרת, ונראה שגם חיי הזקנה לאדם, שיודע שיש עולם הבא, הם חיים עשירים יותר, ובייחוד בעלי משמעות עמוקה יותר. התפילה ולימוד תורה מרעננים את החיים, ויוצרים התחדשות. מעמדם של הזקן, האמא, והאבא בקהילה דתית, הוא מעמד אצילי. כל אלה מטיבים ביותר עם האדם בעולם הזה. נתונים אלו נלקחו ממחקר שערכו פרופ' גרני, דר' יחיאל פרידנדר, פרופ' עז מרטין מהמחלקה לרפואה חברתית ודר' אורלי מנור מהמחלקה לרפואה סביבתית ופרופ' הלל בלונדריים מהמחלקה

לרפואה פנימית וכולם מהמרכז הרפואי בהדסה עין כרם. נטלה בו חלק גם גילה שמי מקיבוץ יזרעאל.

ערך החופש החילוני במבחן ההיגיון

נחשוב ביחד האם החופש, כאחד מיסודות החילוניות, מטיב עם האדם? שאדם אינו מחויב להוריו הרי פעם גם אתה תהיה הורה האם זה יטיב עמך ולא מחויב לעמו. האם חיים נטולי שורשים מעמיקים את משמעות החיים? האם חוסר מחויבות לברית קודש עם אשתו, המאפשר לו לפתח בקלות בלתי נסבלת קשרים עם נשים נוספות, ולא לקחת אחריות מהתוצאות, האם זה מחזק את רגשות האהבה, הכבוד והאינטימיות? האם יש לנו רק גוף, ואנו תלויים באוויר, ללא ביטחון ונאמנות? אולי זה נעים ברגע מסוים, אבל במבחן התוצאה זה יוצר חוסר אמון בסיסי ליצור קשר אמיתי של נישואין. זה יוצר בעיה גדולה במערב, שנקראת רווקות מאוחרת. האם זה טוב לשני הצדדים הרווקות המאוחרת, ללא משפחה, ללא ברית, האם חיי הילדים יותר מוגנים, וניתן לחנך אותם טוב יותר? כמובן שהתשובה היא שלילית!

תפסיק לסבול!

דימוי מצליח נחשב יותר מהמהות, בעולם נטול אמת ואלוקים. הוא יוצר לחץ, תחרות רעה וטיפוח האגו, שמקבע ניכור לכל מי שאינו יכול להפיק ממנו תועלת, ואף עוינות בעולם כזה, שאין חמלה. לצערנו, יש הרבה כעסים של 'מגיע לי', שבו אדם אוכל את עצמו.

בעולם, שיש רק עולם אחד, הכל פתוח להתנסות, שהרי צריך למצות את החיים, שחיים רק פעם אחת, במותרות, בילויים וחופי לארץ. וזה יוצר דלות מחשבתית, שאינה מעניקה לאדם עומק! רק בילויים המבלים, השוחקים את צלם האלוקים. כידוע, המעלה הגדולה המקנה לאדם אושר ניתנת בעיקר מהחלק הרוחני של הנשמה, צלם האלוקים. אז המסקנה, כי נפלא להיות מוגן על ידי ה'יצו השביעי' בעשרת הדברות, ונפלא להיות מוגן על ידי חברה תומכת שיש בה חמלה, ונפלא מאד לחוש שגם עם עמלי אינו מקנה לי את ההצלחה במבחן התחרות. בשמים ישלמו לא לפי הקריטריון הזה, אלא לפי המאמץ. נפלא לחוש בסיפוק, שהילדים מתחננים, ובונים בית נעים, וחיים בעולם של שירה ותענוג של שבת, ולא מסתובבים בעולם התהו. אם כן, זה מה שאומר הכתוב: "טעמו וראו כי טוב ה'". לזה מתכוון הכתוב "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה", ומתוך האהבה נעים לקום ולרוגן בתפילה 'מודה אני' וזה גם מבריא, "כי הרבית טובות אליי, כי הגדלת חסדך עליי. מה אשיב לך שהכל שלך לך שמים, ואף ארץ לך, ואנחנו עמך וצאנך, החפצים לעשות רצונך".

המאמין חי בשמחה על כל טיפת חיים, ואין לו את החוצפה לחשוב שאלוקים חייב לו.

ולכן הכל לטובה, הכל לטובה!

אני קורא לכם למצוא את שביל הזהב, על מנת שלא לפגוע באותו ציבור שכן מעוניין לקרוא ספרים כאלה, אך מאידך "לפני עיוור לא תתן מכשול": הן במישור שילדים עלולים לקרוא ספרים כאלה מתוך טעות, והן במישור של הפיתוי.

פתרון אפשרי יכול להיות הקצאת מדפים נפרדים (כמו שיש הבחנה בספריה בין ספרים למבוגרים וספרים לצעירים), או סיווג מתאים לספרים, או להעביר חלק מהספרים לספריות של בתי הספר שיסכימו לקבלם. לגבי הספרים הראויים יותר והראויים פחות – אני משאיר לכם לבחור, וכמובן ראוי להתייעץ עם אנשי חינוך מגבעת שמואל, כאלה ברוך ה' לא חסר, שעשויים בהחלט לסייע בכל הסוגיה.

אודה על תשובתכם. לידיעתכם, העתק המכתב יפורסם בביטאון "ראש הגבעה" המופץ בגבעת שמואל ועל כן נודה על התייחסותכם העניינית.

בכבוד רב

שירת הבקשות במוצ"ש

ערב שירה אנדלוסית "שירת הבקשות" בנוסח יהודי מרוקו, יתקיים בבית הכנסת "אוהל יצחק ואסתר" – מול רחוב מנחם בגין 1, במוצאי שבת זו [פרי תולדות], שעה 20:30.

סיום סדר נזיקין

היכוננו! סיום סדר נזיקין על הדף היומי, במעמד הרב י.מ. לאו שליט"א, ייערך אור לה' כסלו (11.11.10) בבניי"כ היכל רחמים.

מניין חדש למנחה

נפתח מניין מנחה חדש, לימי החול (אי-ה'), בבית הכנסת אהבה ואחוה, ברחוב רמב"ם 27, בשעה 12:25. הציבור מוזמן לחזק את המניין.

סופשבוע במלון צובה

פרשת וישלח – סופשבוע חוויתי, הכולל סיורים (ביום שישי וביום שבת), קיפצובה לילדים (חינם), סדנת העצמה עם שי שגב. ועוד ועוד. אווירה קהילתית ושמחה, לקראת חג החנוכה הבעלי"ט.

** חדרים אחרונים **

להרשמה: 054-7767697 (רונית)

השבוע מסופר לנו על יעקב, איש תם יושב אוהלים, איש ספר. עם ישראל נקרא "עם הספר". הספר – הוא כמובן ספר הספרים התנ"ך, ונגזרותיו. בהקשר לכך שלחתי השבוע את המכתב הבא לספריה העירונית.

אם אתם מזדהים עם תוכן המכתב, אתם מוזמנים לפנות לספריה, בעת החלפת הספרים, או לפי הפרטים הבאים:

טלפון: 03-5322947

מייל: pichman@pichman.co.il

לכבוד

ספריה "בית פייכמן"

שלום וברכה,

הנדון: ספרים בספריה

אני מבקש לברך את צוות הספריה על המעבר למעון המשוכלל והחדש. חוויית הקריאה והחלפת הספרים שודרגה באופן משמעותי, ועל כך יבואו על הברכה, כל העוסקים במלאכה.

כהורה לארבע בנות, המחליפות ספרים על בסיס קבוע בספריה (ובהנאה רבה), אני מבקש את תשומת לבכם לנושא הספרים לילדים ונוער.

הספריה המרכזית משרתת את כלל ציבור הקוראים בגבעת שמואל, ומטיבה היא מעורבת. אולם חלק ניכר מהספרים לילדים ולנוער אינם תואמים כלל וכלל את חומר הקריאה שנראה הולם את אופי החינוך הממ"ד, לא בתוכן (אלימות או רומנטיקה) ולא בסגנון (השפה, הגסויות וכדומה).

אני מוצא את עצמי מזה זמן רב עובר על הספרים שילדותיי שואלות מהספריה, ופוסל חלק נכבד מהם. אני מניח שאתם יודעים היטב במה מדובר.

השבוע בקתדרה

בית הכנסת החדש, "אהבת ישראל" רחוב לוי אשכול 15. מתקיימת מדי יום ד', בשעות הבוקר

על הנשמה	09:00 ד"ר יהושע מירון
האמנם הנקמה אסורה?	10:00 הרב שמואל יניב